

й різні інтерв'ю, результатом яких є миттєва мовна інтерференція; 4) особливу увагу варто приділити мовленню телеведучих. За умов постійного зростання обсягів телемовлення відчуваємо дефіцит якісних, кваліфікованих кадрів. Мова телеведучих не відповідає критеріям сучасної української літературної мови. Вони використовують елементи розмовного мовлення, вульгарну, жаргонну лексику, просторіччя. Крім того, ведучі часто зловживають словотвірними неологізмами, великою кількістю запозичених слів тощо. Але ж під впливом телебачення формується мовленнєва культура людей, тому що до мовлення ТБ глядачі ставляться як до взірця, еталона. Таке поширення мовних «норм» часто результативніше за мову школи та підручників.

Як же боротися з цією проблемою? Я вважаю, для цього потрібно: а) увести тест або перевірку на знання української мови, а за потреби ввести інститут, без закінчення якого б не допускали працювати ані на телебаченні, ані до праці у Верховній раді; б) створити теле- й радіопередачі, у яких будуть аналізувати помилки, що потрапили в ефір і показувати їх на найпопулярніших каналах в прайм-тайм, подавати такі програми в ефір постійно й систематично, однак вони не повинні нагадувати шкільні повчальні заняття, а мають бути цікавими, яскравими, видовищними; в) відповідальніше підходити до кадрових питань, бо телеканали потребують кваліфікованих кадрів, які б контролювали мову телевізійних програм і реклами. Самим журналістам варто постійно й наполегливо займатися мовною самоосвітою, важливо відчути внутрішню потребу розмовляти, писати рідною мовою. Під час бесіди з гостями програми, які припускаються помилок, працівники ТБ повинні тактовно виправляти їх шляхом повторення нормативних слів чи словосполучень.

Без власної національної мови ми станемо привабливим об'єктом для асиміляції.

Самедова Е.
НТУ «ХПІ»

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДАННЯ БЕЗЕКВІВАЛЕНТНОЇ ЛЕКСИКИ

Основна проблема, з якою стаикається перекладач під час передавання віді-браних значень, виражених у вихідному тексті, – це розбіжність кола значень одиниць вихідної мови й мови, якою здійснюється перекладання. Л. С. Бархударов зазначає, що всі типи семантичних відповідностей між лексичними одиницями двох мов можна

звести до трьох основних: повна відповідність, часткова відповідність, відсутність відповідності.

I. З історико-семантичного погляду виділяють: 1. Власне реалії: *трембітьяр, перебудова, гласність*; англ. *a baby-sitter, Boxing Day*. 2. Історичні реалії – семантичні архаїзми, які внаслідок зникнення значень входять до історично-архаїчної лексики, утративши життєздатність. Крім національного, для них характерний хронологічний колорит: укр. *щезник* – злий дух; *смерд* – член громади на Русі в XI–XV ст.

II. У структурному плані виділяють: 1. Реалії-одночлени: укр. *вечорниці, денцівка, кобзарювати*; англ. *sheriff, three pence*. 2. Реалії-полічлени номінативного характеру: укр. *курна хама, разовий хліб*; англ. *banana split, St. Valentine's Day, Sussex pudding*. 3. Реалії-фразеологізми: укр.: *лоби забрити, коло печі поратися*; англ.: *to reach the woolsack, to enter at the Stationer's hall, quite a few etc.*

III. Етнографічна лексика. Житло: *brownstone* – заможний. Одяг, взуття: *buttressed pinstripe suit* – костюм у смужку з підкладеними плечима. Їжа, напої: *food cake* – заливний шоколадний торт, *anti-pasto* – закуска. Спорт: *rugby, football, golf, cricket*. Гроші: *pounds, shilling, pence*. Одиниці виміру: *1 inch* – дюйм = *12 lines* = 2,54 см.

IV. Суспільно-політична безеквівалентна лексика (БЕЛ): Державні особи: *Prime Minister*.

V. БЕЛ засобів масової інформації. Газети, журнали: «*The Times*». Теле-, радіопередачі, фільми: «*The Third Programme*» (in GB) – includes classical music, theatrical presentation, *BBC Radio 1* (pop music). Film: *Passport to Prague*.

VI. БЕЛ культури та мистецтва. Релігія: *puritans, english protestants*. Театр: *The Royal Opera House, The Royal Ballet*. Музика: *Benjamin Bitten* – an outstanding English composer.

VII. Географічні реалії. Флора: *oak, elm, ash*. Фауна: *fox, bear, rabbits*.

VIII. Суспільно політичні реалії. Вегетативні символи: *poppy is the symbol of peace*. Анімалістичні символи: *Robin Redbreast is the national bird of the United Kingdom*. Кольорова символіка: *black* – знак смутку та печалі, *white* – символ непереможності, свободи; *red* – червоний, революційний, комуністичний, радянський: *the Red Army*; *white goods* – 1) різдвяний (зимовий) розпродаж; 2) білі товари (техніка, що використовується в домашньому господарстві, зазвичай забарвлена в білий колір; *yellow goods* – жовті товари, господарські товари тривалого користування: холодильники, пральні машини.

Отже, у випадку безеквівалентної лексики доречно говорити не про перекладання в буквальному сенсі, а лише про пошук семантико-

стилістичного відповідника, оскільки метою перекладання БЕЛ є бажання відчувати, пережити той стан, який прийнято називати реалією культури тієї країни, мова якої вивчається.

Секало О.
НТУ «ХПІ»

ПРОБЛЕМА КОЛЕКТИВНОГО ВИБОРУ МОВИ

Проблема колективного вибору мови є однією з актуальних проблем соціолінгвістики, адже завжди існує індивідуальний вибір мови, зумовлений умовами і сферою спілкування, метою мовця, територіальною належністю, мовними вподобаннями мовця тощо. Не менш важливим є питання вибору мови у студентському соціумі, оскільки молодь є рушійною силою розвитку суспільства й мови зокрема. Тож вивчення й аналіз мовної ситуації в Україні потрібні для збереження етносом власної мови.

Дослідження думок науковців і спілкування зі студентами дали змогу вивчити провідні аспекти, від яких залежить вибір мови.

По-перше, мова має бути престижною в суспільстві. По-друге, їй необхідна інституційна підтримка ЗМІ, освіти, культури, влади, державної політики. По-третє, кількість носіїв мови повинна збільшуватись завдяки підвищенню народжуваності, еміграційній поведінці, змішаним шлюбом тощо. Як зазначає Ю. Кристал, збереження і вибір мови визначається успішністю її носіїв, потужністю держави. Якщо програє політична, соціальна, економічна чи військова спрямованість, то мова програє разом із нею, загалом ніколи не стане міжнародною, якщо не буде політичної та військової могутності країни.

За таких обставин вельми необхідним є свідоме зусилля членів суспільства, зокрема студентства, щодо збереження української мови, відновлення її новим поколінням, витіснення російської мови, повернення культурної спадщини народу та зміцнення мовної політики в державі.

Сьогодні з прикрістю констатуємо мовний зсув в Україні, тобто замінення української мови російською, підтримане на законодавчому рівні (Закон «Про основи державної мовної політики» №5029-VI). Доречним буде зазначити причини витіснення української мови. Так, М. М. Бахтін і О. В. Головка у праці «Соціолінгвістика і соціологія мови» (Спб, 2004, с. 144) називають такі причини: історичну ситуацію, де-